

ज्ञान प्रबोधिनी प्रशाला ५१

51@51

आम्ही ५१!

गोष्ट क्र. १९

मी तीन वेगळ्या क्षेत्रात काम करतो आहे किंवा केले आहे. हे बदल करताना नक्कीच स्वतःची मानसिक तयारी करायला लागली. पण माझ्या दृष्टीने हे बदल आवश्यक होते. तुम्ही स्वतःच्या मानसिक कोषात - Comfort Zone - मध्ये खूप काळ राहिलात तर तोचतोचपणा - साचलेपणा - stagnancy येऊ शकते. प्रगतीसाठी आणि स्वतःच्या वाढीसाठी बदल-प्रवाही असणे आवश्यक आहे. नवीन क्षेत्रात प्रवेश करताना जुने काही संचित-संस्कार-ठसे सोडून द्यावे लागतात.

Focus-focus-focus ठरलेल्या उद्दिष्टांवर सतत मन केंद्रित करणे हेच पुढे जाण्याचे, यशस्वी होण्याचे सूत्र मला वाटते. पूर्ण ताकदीनिशी, सर्व इच्छाशक्ती पणाला लाऊन, स्वतःच्या ताकदीवर (Building on strengths) पुढे जाणे हेच आवश्यक आहे. आव्हानांना घाबरून मागे न सरकता त्यांच्यावर मात करण्यातूनच तुम्ही पुढे जाऊ शकाल. एखादी गोष्ट जमत नाही म्हणून ती सोडून दुसरी गोष्ट करायला घेतली असे करू नये.

नंदकुमार कोरेगावकर
(१९७२-१९७६)

jpp51_51@jnanaprabodhini.org

आंध्र प्रदेश अभ्यासदौरा व हिवाळी शिबिर

माझे वडील शिक्षक होते. कामानिमित्त त्यांची अनेक ठिकाणी बदली होत असे. त्यामुळे माझे सुरुवातीचे शिक्षण हैद्राबाद व नंतर पाचगणी येथे झाले. पुढे त्यांची बदली उस्मानाबादला झाल्यावर तिथे पाचवी पर्यंतच वर्ग असल्याने मी ज्ञान प्रबोधिनीमध्ये प्रवेश घेतला. इयत्ता ८वी ते ११वी मी प्रशालेत शिकलो. पुण्यात राहण्याची सोय नसल्याने एक वर्ष मी नातेवाईकांकडे आणि पुढील तीन वर्षे आप्पांकडे व सहनिवासात राहिलो. त्यांच्याकडून गाणे व उपासना शिकलो. प्रार्थना सांगण्याची आणि उपासना सांगण्याची जबाबदारीही माझ्याकडे होती. त्यावेळी मी आणि मनोज नरवणे सहनिवासमध्ये एकाच खोलीत राहत असू. मनोज नरवणे, मिलिंद मोडक, देवदत्त मोडक, अजित कानिटकर, राजीव रानडे, सर्वोत्तम (आबा) हसबनीस हे माझे वर्गमित्र. ही आमची मैत्री अजूनही घट्ट टिकून आहे आणि आमच्या बरोबर आमच्या कुटुंबियांची पण घट्ट मैत्री आहे.

प्रशालेतील हिवाळी शिबिर हा आमचा सर्वात आवडता काळ. त्या शिबिरांत आम्हाला मल्लखांब, जिम्नॅस्टिक्स, बास्केटबॉल असे खेळ असायचे. ते आम्ही इथेच शिकलो. पुढे सैन्यात गेल्यावरही NDA आणि Indian Military Academy (IMA) मध्ये सुद्धा हे खेळ आम्ही खेळत होतो.

आठवीतून नववीत जाताना उन्हाळ्यात केलेला आंध्र प्रदेश अभ्यासदौरा अजूनही लक्षात आहे. स्वतंत्र तेलंगणा राज्याची मागणी हा अभ्यासदौर्याचा विषय होता. तेलंगणा स्वतंत्र राज्य २०१४ साली झाले आणि आमचा अभ्यासदौरा १९७२-७३ सालचा. शरदराव सुंकर यांच्या नेतृत्व व मार्गदर्शनाखाली हा दौरा आम्ही केला. सुमारे महिनाभर आमचा गट तेलंगणा - म्हणजे त्या वेळच्या आंध्र प्रदेशात हिंडला. आमच्या गटामध्ये संजय सावंत, अजित कानिटकर आणि मी असे तिघे जण होतो. दौऱ्यामध्ये अनेक मान्यवरांच्या आणि इतरांच्या मुलाखती घेतल्या. त्यात आंध्र प्रदेशचे त्याकाळचे राज्यपाल श्री. चन्ना रेड्डी यांचा समावेश आहे. दौरा संपल्यावर आम्ही अहवालही सादर केला.

ज्ञान प्रबोधिनी प्रशालेतून राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनीत (JP to NDA)

CBSE ११वी आणि NDA ची प्रवेश परीक्षा तीन महिन्यांच्या फरकाने होती. आधी NDA प्रवेश परीक्षा आणि मग तीन महिन्यात CBSE ची तयारी करून परीक्षा दिली. आमच्या वर्गातील मी, मनोज आणि सर्वोत्तम आमच्या तिघांचीही NDA मध्ये निवड झाली.

प्रशालेतील माझे मित्र आणि सिनियर गजानन काळे आणि संजय सावंत हे NDA मध्ये आधीच रुजू झाले होते. त्यांना पाहून प्रोत्साहन मिळाले. याशिवाय मनोज नरवणे, मिलिंद मोडक आणि सर्वोत्तम हसबनीस यांचे वडीलही एअर फोर्स आणि आर्मी मध्ये होते. त्यांच्याकडे बघूनही NDA ची परीक्षा देण्याची इच्छा झाली.

NDA मध्ये रुजू झाल्यावरही वेगवेगळ्या squadron मध्ये असूनही आम्ही प्रबोधक मित्र नेहमीच भेटत असू. प्रशालेतील शारीरिक आणि मानसिक क्षमतांचा व खेळाचा आम्हाला NDA मध्ये खूप उपयोग झाला. NDA मध्ये सर्व प्रांतातून कॅडेट्स येतात. प्रशालेतील वातावरणात आणि NDA मधल्या वातावरणात खूप फरक होता. सुरुवातीला वेगळ्या जगात आल्यासारखे वाटले. तिथे अजून नवीन मित्रही झाले. हे NDA मधील मित्रही पुढे कायमचे घट्ट मित्र झाले.

पुढे काहीतरी वेगळे आणि विशेष करण्याची इच्छा होती म्हणून NDA नंतर IMA मध्ये गेल्यावर स्पेशल फोर्सेस साठी मी माझा प्राधान्यक्रम दिला आणि तो मिळालाही. स्पेशल फोर्सेस मध्ये निवड होणे कठीण असते. प्रोबेशनमध्ये शारीरिक आणि मानसिक अशा सर्व प्रकारच्या खडतर चाचण्यांमधून जावे लागते. त्यानंतर यूनिटमधील सर्व ऑफिसर्सच्या संमतीने तुमची निवड होते आणि तुम्हाला elite special forces ची maroon beret प्रदान केली जाते. १९८० मध्ये I Para Special Forces (commondo) मध्ये कमिशन झाल्यापासून हीच Unit Command करेपर्यंत मी सैन्यामध्ये होतो.

डावीकडून नंदकुमार कोरेगावकर, संजय सावंत, मनोज नरवणे आणि सुदर्शन हसबनीस

डावीकडून सर्वोत्तम हसबनीस, संजय सावंत, गजानन काळे आणि नंदकुमार कोरेगावकर

भारतीय सैन्याच्या १९८० ते २००२ पर्यंतच्या जवळ-जवळ सर्व operations मध्ये माझा सहभाग होता. स्पेशल फोर्सेस बटालियन असल्यामुळे अतिशय अवघड व जोखीम असणाऱ्या कामगिरी माझ्या बटालियनवर सोपवल्या जायच्या. माझ्या सेवेमध्ये उत्तर-पूर्व प्रांत, ब्लू स्टार, श्रीलंका, जम्मू-काश्मीर, कारगिल अशा सर्व operations मध्ये सहभागी होण्याचे भाग्य मला लाभले.

२२ ऑगस्ट १९८८ मध्ये श्रीलंकेमध्ये अशाच एका कामगिरीवर LTTE नी पेरलेल्या भूसुरुंग स्फोटात (IED Blast) मध्ये माझ्या Lungs, Liver, Diaphragm मध्ये Sprinters घुसून खूप रक्तस्त्राव झाला. मला आणि माझ्या बरोबर गंभीर जखमी झालेल्या इतर तीन कमांडोजला लवकरात लवकर हॉस्पिटलमध्ये नेणे अतिशय आवश्यक होते. परंतु LTTE चा camp दाट जंगलात असल्यामुळे हेलिकॉप्टरने आम्हाला उचलून नेण्यासाठी सहा तास जंगलतोड करावी लागली. सहा तासांच्या अथक प्रयत्नांनंतर हेलिकॉप्टरने winch करून त्रिंकोमालीच्या आपल्या सैन्याच्या Field Hospital मध्ये आम्हाला नेण्यात आले. नंतर काही महिन्यात थोडी रिकव्हरी झाल्यावर मी पूर्ववत श्रीलंकेच्या मोहिमेत पुन्हा रूजू झालो. श्रीलंकेतील या कारवाईबद्दल मला भारत सरकारकडून 'सेना मेडल' (Gallantry Award) प्रदान करण्यात आले.

स्पेशल फोर्सेसमध्ये कमांडोजला सदैव शारीरिकदृष्ट्या प्रबळ व मानसिकदृष्ट्या सतर्क रहावे लागते. तरीसुद्धा प्रत्येक special operation मध्ये जीवित हानी होणार हे गृहीत धरूनच प्लॅनिंग करावे लागते. ब्ल्यू स्टार आणि श्रीलंकेमध्ये मी अतिशय जवळचे मित्रही गमावले.

माझ्या कमांडमध्ये माझ्या बटालीयन्सनी जम्मू-काश्मीरमध्ये दहशतवाद्यांच्या विरुद्ध लढ्यात सर्वाधिक दहशतवाद्यांना कंठस्नान घातले. या कामगिरीसाठी युनिटच्या कमांडोजना एक कीर्तीचक्र (मरणोत्तर), दोन शौर्य चक्र, सहा सेना मेडल आणि सात कमेंडेशन कार्डस प्रदान करण्यात आली आणि बटालीयनला 'Unit Citation' देऊन सन्मानित करण्यात आले.

माझ्या युनिट व्यतिरिक्त माझ्या सैनिकी जीवनात मी देहराडून येथे IMA मध्ये Instructor, पुणे येथे Southern Command मध्ये DAQMG (Ops and Logistics) आणि सिमला येथे Army Training Command मध्ये GSO1 (Doctrine) म्हणून पदाधिकार सांभाळले. या कालावधीत समाधानकारक योगदान म्हणजे सिमला येथे आर्मी ट्रेनिंग कमांडमध्ये असताना स्पेशल फोर्सचे Doctrine (तत्त्वप्रणाली) लिहिले. यातूनच पुढे मी कमांडमध्ये असताना व्हाईस चीफनी स्पेशल फोर्सचा Modernization plan तयार करण्याची महत्त्वाची जबाबदारी माझ्यावर सोपवली. या कामाचे मला खूप समाधान आहे.

Army to Information Security - Second Inning

२२ वर्षांच्या आर्मी सर्व्हिस नंतर मी कर्नल म्हणून निवृत्त झालो. परंतु आर्मीतून निवृत्त झाल्यावर पुढे काय करायचं हा मोठा प्रश्न होता. माझ्याकडे बाहेर कॉर्पोरेट सेक्टरमध्ये लागणारा अनुभव व आवश्यक पात्रता नव्हती. त्यात Information security मध्ये काम करावं असं मला वाटलं. सुदैवानं माझ्या युनिट मधील एका ऑफिसरनी आर्मी सोडून त्याची स्वतःची एक Network Security Solutions म्हणून कंपनी सुरू केली होती. त्या कंपनीमध्ये आर्मी सोडल्यानंतरची माझी पहिली नोकरी. या कंपनीत दीड वर्ष काम केल्यावर मला Information security या क्षेत्राबद्दल ज्ञान आणि अनुभव मिळाला. बरोबरीनेच मी माझी Information security मधील आवश्यक असलेली सर्टिफिकेशनस् घेतली. इथे मला प्रबोधिनीतील नवनवीन अभ्यास करून ज्ञान आत्मसात करण्याच्या सवयीचा खूप उपयोग झाला. पुढील चार वर्ष मी. एम्.बी.टी. (आत्ताचे टेक महिन्द्रा) या कंपनीत काम केलं. टेक महिन्द्रामध्ये दोन वर्षांत मला त्यांचा Chief Information Security Officer (CISO) म्हणून जबाबदारी सांभाळायची संधी आणि अनुभव मिळाला.

२००७ मध्ये एक नवी संधी समोर आली. इंग्लंडनी त्यावेळी इतर देशांमधून Highly Skilled Manpower त्यांच्या देशात यावी यासाठी एक स्पेशल व्हिसा काढला होता. हा व्हिसा म्हणजे Highly Skilled Migrant Programme (HSMP). मला हे समजल्यावर मी या व्हीसासाठी अर्ज केला आणि व्हिसा लगेचच मिळाला. तेव्हापासून मी इंग्लंडमध्येच आहे. इथे मी विप्रो टेक्नॉलॉजिज् मध्ये असताना चार वर्ष मला लॉर्डस् बँकिंग ग्रुपमध्ये Security Architect म्हणून काम करण्याची संधी मिळाली. त्यानंतर २०१२ पासून मी ADP (Automatic Data Processing) या अमेरिकन कंपनीमध्ये International Risk Programme Manager म्हणून कार्यरत आहे.

तिसरे वळण – नवीन इनिंग

गेली ८ ते १० वर्ष मी योगाभ्यास करीत आहे. भारताप्रमाणे इथेही योग आणि योगासनं प्रचलीत आहे, हे पाहून आनंद झाला. पहिली दोन वर्षे मी इथल्या जिम्नॅशियम मध्ये इथे प्रचलीत असलेल्या निरनिराळ्या स्टाईलस् चे योग प्रकार शिकलो. पुढे मी 'ईशा योग फाऊंडेशन'चे योगसाधनेचे विविध प्रकार आणि प्रॅक्टीसेस शिकलो. त्यामुळे माझी स्वतःची योगाची प्रॅक्टीस डेव्हलप झाली. या क्षेत्रात उत्सुकता निर्माण झाल्यावर माझा योग आणि मेडिटेशन आणि योग फिलाॅसॉफीमध्ये इंटरेस्ट

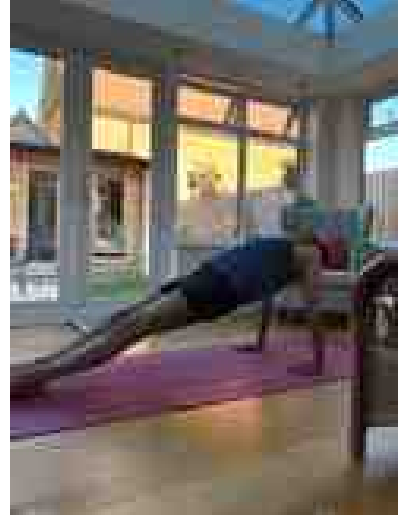

वाढला. मग मी त्यात खूप वाचन आणि अभ्यास केला. त्या नंतर मला असं वाटलं की हे सर्व मी लोकांपर्यंत पोचवू शकतो. म्हणून मी योग आणि मेडिटेशन शिकवण्यासाठी प्रशिक्षण घेतले.

त्याचबरोबर रोग निवारण्यासाठी योगाचा खूप उपयोग होतो हे जाणवल्यावर मी सध्या Krishnamacharya Healing Yoga Foundation चा Diploma in Yoga Therapy हा अडीच वर्षांचा कोर्स करीत आहे.

या शिवाय सध्या मी कॉलेज ऑफ आयुर्वेद, यू.के. मध्ये आयुर्वेदिक प्रॅक्टीशनरचा कोर्स आणि अभ्यास करीत आहे. या सर्व क्षेत्रांमध्ये (सैन्यात, खाजगी क्षेत्रात आणि आता योग आणि आयुर्वेद) काम करताना पदोपदी प्रबोधिनीमध्ये मिळालेले बाळकडू महत्वाचे वाटते. प्रबोधिनीतून मिळालेले हे संस्कार योग आणि आयुर्वेद या माध्यमातूनही चालू ठेवता येतील असे वाटते.

आता मी ६१ वर्षांचा आहे. ठराविक वयानंतर रोग तुमचा ताबा घेतात किंवा तुम्ही तुमच्या आरोग्याचा ताबा घेऊन निरोगी राहू शकता. त्यामुळे योग, साधना, आयुर्वेद महत्वाचे वाटतात. मला या गोष्टींचा खूप फायदा होतो आणि समाजालाही व्हावा असं मला वाटतं. म्हणून यापुढे याच क्षेत्रात काम करण्याचे ठरविले आहे.

बदलास सामोरे जाणे म्हणजे प्रवाही राहणे

Leadership is all about having a vision, conveying it in a manner that the intent is clearly understood and then being tough enough to ensure its execution हे वचन मला फार आवडते. हे जर तुम्ही मनामध्ये ठेवले तर तुम्ही सगळ्या प्रकारच्या नेतृत्वात यशस्वी होऊ शकता असे मला वाटते. आणि दुसरे म्हणजे, Four strong men who don't know each other well dare not attack a lion. But four less strong men, who know each other well and sure of there are assistance in adversity will attack the lion resolutely! ही दोन वाक्ये मी लष्करात असताना माझ्या ऑफिसमध्ये नेहमी लावायचो, इतरांना सांगायचो आणि असेच वागायचो. गटबांधणी ही महत्वाची असते आणि त्यासाठी कुठलेही काम करण्यापूर्वी ते का करायचे आहे हे केवळ नेत्यालाच नाही तर प्रत्येकालाच तितके स्पष्ट समजायला हवे, टिम मधल्या आणि युनिट मधल्या प्रत्येकाला उद्दीष्ट स्पष्ट असेल तर तुम्ही खंबीरपणे ते अमलात आणू शकता!

परिस्थितीत बदल सतत होत आहेत, किंबहुना ते तसे होणारच. Change is the only thing constant! पण एकदा काही करायचे ठरविल्यानंतर ती गोष्ट साध्य होईपर्यंत सतत पाठपुरावा करणे, हार न मानणे, never give up हे महत्वाचे आहे. Change management कसे घडवून आणता हे नेत्याचे कौशल्य आहे. नेतृत्व करताना सर्वच क्षेत्रात मोठमोठ्या योजना आपण बनवितो. पण बरोबरच्या, हाताखाली काम करणाऱ्या सगळ्यांना त्या स्वप्नांमध्ये समाविष्ट आपण केले आहे का? Commonality of vision अत्यावश्यक आहे. सैन्यामध्येही माझ्या बरोबरच्या प्रत्येकाला मी सांगायचो, की अमुक काम का-कशासाठी व कोणत्या पद्धतीने करायचे याची १००% स्पष्टता आली तरच काम फत्ते होईल.

मी तीन वेगळ्या क्षेत्रात काम करतो आहे किंवा केले. हे बदल करताना नक्कीच स्वतःची मानसिक तयारी करायला लागली. पण माझ्या दृष्टीने हे बदल आवश्यक होते. तुम्ही स्वतःच्या मानसिक कोषात - Comfort Zone - मध्ये खूप काळ राहिलात तर तोचतोचपणा - साचलेपणा - stagnancy येऊ शकते. प्रगतीसाठी आणि स्वतःच्या वाढीसाठी बदल-प्रवाही असणे आवश्यक आहे. नवीन क्षेत्रात प्रवेश करताना जुने काही संचित-संस्कार-ठसे सोडून द्यावे लागतात. अगदी साधे उदाहरण देतो. लहानपणापासून आपण श्वासोच्छ्वास करतोच की. पण योग शिकायला लागल्यानंतर श्वास घेण्याची जुनी शिकलेली (चुकीची किंवा अर्धवट) पद्धत विसरून जाऊन नव्याने शिकायला लागते. ते आपसूक होत नाही. मुद्दामहून मनाच्या सवयी बदलायला लागू शकतात. माझ्या सुदैवाने मी तसे करू शकलो.

हे बदल करत असतानाच मी एक निश्चित केले की त्या क्षेत्रातील उत्तम तज्ज्ञता, ज्ञान तुमच्याकडे पाहिजे. त्या क्षेत्रातील तुम्ही अद्ययावत ज्ञान संपादन करून तज्ज्ञ म्हणून ओळखले गेले पाहिजे. You have to be a specialist! सैन्यात special forces मधील माझे काम याच प्रकारचे होते. अधिकार व श्रेणीने छोट्या व मध्यम पदावर असूनही जनरल सुंदरजी, जनरल ओबेरॉय, जनरल रायचौधरी व अशा अनेक सर्वोच्च पदांवरील अधिकाऱ्यांबरोबर थेट काम करण्याची संधी मला मिळाली. त्यांच्या समवेत मला चर्चा-विचारात सहभागी होता आले. कॉर्पोरेट क्षेत्रातही मी आलो तेव्हाही मला स्पष्टता होती, की CEO/MD होणे व त्यासाठी धावण्याच्या आंधळ्या शर्यतीत (rat race) मला पडायचे नव्हते. दुसरीकडे सैन्यामधील

अनेक निवृत्त अधिकारी या क्षेत्रात HR Administration Security चे काम करतात. मला तेही करायचे नव्हते हे नक्की होते. त्यामुळे IT Security, IT Processes, network security, international standards या सारख्या विशेष पण नेमक्या (Niche) विषयात मी तज्ज्ञता कमवली. ही तज्ज्ञताही मला अभ्यास करून स्वतःमध्ये वाढवावी लागली. माझा हा दृष्टीकोन योगाचा अभ्यास करण्यासाठी मी आचरणात आणतो. कृष्णमाचार्य पद्धतीने ध्यान, योग, साधना हे करित असतानाच मानवी शरीराची रचना अँनॉटॉमी हे सुद्धा मी नव्याने शिकत आहे. थोडक्यात Jack of all असे फक्त न राहता Master of One होण्याकडे माझा कल राहिला.

अथक प्रयत्न - Never Give Up !

प्रबोधिनीतील नव्या युवक-युवतींना Never Give Up हा संदेश मी देईन. Focus-focus-focus, ठरलेल्या उद्दिष्टांवर सतत मन केंद्रित करणे हेच पुढे जाण्याचे, यशस्वी होण्याचे सूत्र मला वाटते. पूर्ण ताकदीनिशी, सर्व इच्छाशक्ती पणाला लाऊन, स्वतःच्या ताकदीवर (Building on strengths) पुढे जाणे हेच आवश्यक आहे. आव्हानांना घाबरून मागे न सरकता त्यांच्यावर मात करण्यातूनच तुम्ही पुढे जाऊ शकाल. एखादी गोष्ट जमत नाही म्हणून ती सोडून दुसरी गोष्ट करायला घेतली असे करू नये. Instead of being jack of all trade at least be a master of something. लष्करात गेल्यावर तुम्ही jack of all trades होताच पण तरी तिथेही आव्हानांवर मात करायला लागतेच.

प्रबोधिनीच्या शिक्षणात व नंतरही अनेक गुरुतुल्य व्यक्ती भेटल्या. त्या प्रत्येकाकडून मी शिकत गेलो. प्रबोधिनीत integrity आणि commitment या दोन मूल्यांचा भरभक्कम पाया घातला गेला. 'रूप पालटू देशाचे', 'नव्या युगाचे पाईक आम्ही' अशा पद्यांतील प्रेरणेमुळेच सैन्यात जाण्याचे ठरविले. सैन्यात असताना प्रबोधिनीमध्ये येणे व्हायचे त्यावेळी आप्पा आणि गिरीशराव यांचे मार्गदर्शन मिळाले. गेली काही वर्षे मी परदेशात (इंग्लंड) असल्याने प्रबोधिनीत नियमितपणे येणे होत नाही. पण अनेक वर्गामित्रांच्या माध्यमातून मी प्रबोधिनीच्या संपर्कात असतोच. आपल्या UPSC वर्गातून अनेक विद्यार्थी सरकारी क्षेत्रात जात आहेत. ती संख्या आणखी वाढली पाहिजे. किंबहुना सर्वच क्षेत्रात प्रबोधिनीचे संस्कार असलेल्या व्यक्ती गेल्या पाहिजेत. जितक्या संस्कारक्षम व्यक्ती तुम्ही देशाला द्याल तितके लवकर देशाचे रूप पालटेल.

माझ्या कामात vision, skills, incentives, resources व planning हे पाच कळीचे शब्द मी सांगत असतो. काय करायचे याची स्पष्टता नसेल (vision) तर गोंधळ उडतो confusion. काय करायचे माहिती आहे पण आवश्यक कौशल्य संपादन केले नसेल तर काम करताना तणाव येतो, anxiety वाढते! आवश्यक साहित्य उपलब्ध नाही झाले तर नैराश्य येते. जसे सैन्यात काम करायचे हे पक्के आहे पण योग्य बंदुका-हत्यारेच उपलब्ध नाहीत हे कसे चालेल! काम करण्यासाठी आवश्यक incentives नसतील तर गती मंदावेल आणि शेवटचे महत्त्वाचे म्हणजे सर्व काही आहे पण नियोजनाचा अभाव आहे तर कोठून सुरू करायचे हे कळणार नाही किंवा चुकीची सुरुवात होईल - It would be a false start!

आपल्या तत्त्वज्ञानात धर्म-अर्थ-काम-मोक्ष असे चार टप्पे व ब्रह्मचर्य-गृहस्थ-वानप्रस्थ व संन्यासाश्रम असे चार आश्रम सांगितले आहेत. हे सर्वच शक्य होत नाही पण शेवटी सगळ्यांचे उद्दीष्ट हे स्वतःचे स्वरूप जाणणे हेच आहे. आज मी ६०-६५ वयाच्या टप्प्यावर आहे. भारतीय योगविचार व त्याच्या अनुषंगाने माझा अभ्यास चालू आहे. त्यात जितके सखोल जाऊ, शिकू तितके कमीच आहे. मुळात दुःखाचे मूळ अविद्येत आहे त्यामुळे ज्ञान मिळवत राहायला पाहिजे. शंकर-पार्वती संवादात शंकराने 'विज्ञानभैरव' या प्रकारात योग उपासनेचे १२२ प्रकार सांगितले आहेत. प्रबोधिनीत आपण म्हणतो ती उपासना, 'परब्रह्म शक्ती स्फुरो' म्हणजे संकल्पांची ताकद आहे, गायत्री मंत्र म्हणजेच शरीर व मनाची शुद्धता. आपल्या ध्येयावर मन केंद्रित करणे म्हणजेच साधना. माझी एक साधक म्हणून त्या रस्त्यावर काही वाटचाल आत्ताशी सुरू झाली आहे !

- ◆ **कर्नल कोरेगावकर यांच्या Ayurviniyoga**
या योगा स्टुडिओची लिंक पुढे दिली आहे

<https://m.facebook.com/pages/category/Yoga-Studio/Ayurviniyoga-101676595001702/>

Rapid Fire

१. आवडलेला चित्रपट - Tora! Tora! Tora
२. आवडलेले पुस्तक - Bravo Two Zero - Andy McNab
३. योगी जे रोल मॉडेल आहेत -
 १. अष्टांगयोग ज्यांच्याकडून शिकलो ते Ryan Spidman
 २. सद्गुरू जग्गी वासुदेव
 ३. मंत्रयोग ज्यांच्याकडून शिकलो ते (कृष्णमाचार्य यांचे नातू)
४. छंद - आवड - ट्रेकिंग, हाफ मॅरिथॉन (अगदी गेल्या दोन वर्षांपर्यंत पळत होतो), नव-नवीन शिकणे
५. एका शब्दात वर्णन करा
 - ◆ सैनिक - मी ६-७ वर्षांचा असताना माझ्या आईबरोबर रेल्वेत प्रवास करताना भरगच्च गर्दी असलेल्या डब्यात अनेक सामानांच्या पेट्यांवर असलेली ती व्यक्ती - आजही तीच प्रतिमा डोळ्यासमोर आहे !
 - ◆ व्हायरस - IT मधला ! कायम त्रासदायक
 - ◆ योग - अनेकांची अगदी चुकीची समज असलेला loaded शब्द
योग म्हणजे पूर्ण तत्त्वज्ञान - Complete philosophy of self-realisation
 - ◆ आप्पा पेंडसे - मला गायन शिकवणारे
 - ◆ NDA - NDA म्हटलं की मला गजाजन काळे आठवतो. त्यानेच मला प्रेरित केले.
 - ◆ ज्ञान प्रबोधिनी - वास्तू, हिवाळी शिबिर, उपासना, मित्र, शिक्षक या सगळ्यांच्या आठवणी
६. पुन्हा आयुष्य जगायची संधी मिळाली तर काय व्हावेसे वाटेल?
 - भारतीय सैन्यात join व्हायलाच आवडेल.

नंदकुमार कोरेगावकर

+44 7825632521

nandu.koregaonkar@gmail.com

मुलाखत व शब्दांकन - श्रेयश फापाळे, अथर्व पाटणे संपादन - मानसी बोडस, पल्लवी गोखले - नगरकर

आरेखन व मांडणी - निशिगंधा खळदकर

Write to us : jpp51_51@jnanaprabodhini.org

ज्ञान प्रबोधिनी व भारतीय सैन्यदल

ज्ञान प्रबोधिनीच्या विद्यार्थी-विद्यार्थिनींनी वेगवेगळ्या क्षेत्रात जाऊन तेथे पराक्रम गाजवावा असे आद्य संचालक डॉ. आप्पा पेंडसे यांचे स्वप्न होते. भारताचे संरक्षण दल हे अर्थातच त्यात एक महत्त्वाचे क्षेत्र होते. प्रबोधिनीच्या अगदी सुरुवातीपासून सैन्यदलातील अनेक निवृत्त अधिकाऱ्यांबरोबर कार्यकर्त्यांचा संवाद असे. प्रबोधिनीच्या अनेक सन्मान्य संस्थापक सदस्यांपैकी जनरल बेवूर (निवृत्त) हे एक सदस्य होते. १९७० च्या दशकात शिवगंगा खोऱ्यातील ग्राम विकसन विभागाचे प्रमुख मेजर पटवर्धन (निवृत्त) हे होते. प्रबोधिनीच्या क्षणमाप विभागात कर्नल सहस्रबुद्धे (निवृत्त) हे अधिकारी म्हणून होते. धारक व व्यापार विक्री विभागात सल्लागार म्हणून कमोडर लेले (निवृत्त) मार्गदर्शनासाठी येत असत. नातू फौंडेशनचे एक विश्वस्त ब्रिगेडिअर जोशी (निवृत्त) यांचाही प्रबोधिनीच्या अनेक उपक्रमांत सहभाग होता. १९८० च्या दशकात पंजाबमधील सद्भावना यात्रेत मेजर जनरल नातू (निवृत्त) हे प्रबोधिनीच्या गटाचे मोठे आधारस्तंभ होते. ब्रिगेडिअर पित्रे (निवृत्त) हे ही प्रबोधिनीचे आणखी एक स्नेही. आणखी एक महत्त्वाचे नाव म्हणजे कर्नल जयसिंह पेंडसे (निवृत्त). ते मा. आप्पांचे नातेवाईक, पण सैन्यातून निवृत्त झाल्यानंतर अनेक वर्षे त्यांनी संजीवन हॉस्पिटल मध्ये सुरुवातीच्या काळात व नंतर दीनानाथ मंगेशकर हॉस्पिटल मध्येही आपल्या सर्व डॉक्टरांच्या गटाला व्यवस्थापनाच्या क्षेत्रामध्ये आजही महत्त्वाची मदत करत आहेत.

ज्ञान प्रबोधिनी प्रशाला ते राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनी

कर्नल गजानन काळे - १९७३

कर्नल गजानन काळे हे ज्ञान प्रबोधिनी प्रशालेतून खडकवासला येथील राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनी (National Defence Academy) मध्ये गेलेले पहिले विद्यार्थी. त्यांनी घालून दिलेली ही नवीन वाट अनेकांनी पुढे स्वीकारली. कर्नल काळे यांनी आवर्जून आठवण सांगितली, की प्रबोधिनीच्या आप्पा पेंडसे यांनी मेजर बापट यांच्याकडे NDA मार्गदर्शनासाठी पाठवले. मेजर बापट यांच्या प्रोत्साहनामुळे गजानन काळे यांनी NDA मध्ये प्रवेश घेतला. नौदलातील कॅप्टन संजय सावंत यांच्या आठवणी त्यांच्या शब्दात खालीलप्रमाणे, He personally called me to his office. Revered Appa suggested and advised me to join NDA. Till then, even the thought had never occurred to me. In next five years, eight others followed me. Revered Major Bapat was a retired officer.

कॅप्टन संजय सावंत - १९७५

Probably he retired prematurely since he was paralyzed and operated on a wheel chair. He was one of the most noble souls

I have come across. He charged us nominal fees and returned half of it when I was selected in NDA!

त्या काळात सातारा सैनिक स्कूल व अन्य शाळांचा NDA मध्ये मोठा दबदबा होता. जणू काही NDA तील सर्व प्रवेशांमध्ये अशा विशेष शाळांमधील मुलांचे वर्चस्व असणार ! १९७२ ते १९८१ या काळात प्रबोधिनीतील पंधरा जणांनी NDA आणि IMA मधून सैन्यदलात प्रवेश घेतला. संजय सावंत यांना NDA दीक्षांत संचलनात त्या वेळचे राष्ट्रपती नीलम संजीव रेड्डी यांच्या हस्ते President's colours म्हणून विशेष सन्मानित करण्यात आले. त्यावेळच्या संचलनात कर्नल जयंत पेंडसे, सध्याचे सैन्यप्रमुख जनरल मनोज नरवणे, कर्नल सर्वोत्तम हसबनीस, कर्नल नंदकुमार कोरेगांवकर, लेफ्टनंट जनरल सुदर्शन हसबनीस, कर्नल अनिल काळे, कर्नल शैलेश विळेकर या सगळ्यांचा समावेश होता.

कर्नल अनिल काळे
१९७५

एअर व्हाईस मार्शल किरण
पळसुले - १९७२

COAS जनरल मनोज
नरवणे - १९७६

कर्नल जयंत पेंडसे
१९७५

एअर व्हाईस मार्शल किरण पळसुले पदवीधर झाल्यानंतर वायुसेनेत दाखल झाले. अनेक महत्त्वाच्या पदांवर त्यांनी काम केले. काही वर्षांपूर्वी 'रूप पालटू' व्याख्यानमालेमध्ये प्रबोधिनीत त्यांचे दोन तासांचे व्याख्यानही झाले होते. निवृत्ती नंतर प्रबोधिनीच्या Special Purpose Group (SPG) मध्ये त्यांचा विशेष सहभाग असतो. तिघेही हसबनीस बंधू हे प्रबोधिनीच्या प्रशालेचे विद्यार्थी. सर्वात लहान प्राध्यापक सत्याश्रय हसबनीस प्रशालेत अनेक वर्षे अध्यापनाचे काम करित आहेत. त्यांच्याहून मोठे सुदर्शन, उपसेनाप्रमुख म्हणून २०२० मध्ये निवृत्त झाले. त्यांच्याहून मोठे सर्वोत्तम (आबा) हसबनीस कर्नल म्हणून निवृत्त झाले. पंधरा वर्षांहून अधिक काळ काश्मीर खोऱ्यात सर्वोत्तम कार्यरत होते. निवृत्ती नंतर सायकलिंगच्या श्रेत्रात ते विशेष आवड म्हणून रमलेले आहेत.

कर्नल सर्वोत्तम हसबनीस
१९७६

कर्नल शैलेश विळेकर
१९७५

कर्नल गजानन काळे, कर्नल अनिल काळे, कर्नल जयंत पेंडसे, कर्नल शैलेश विळेकर - हे सर्व अधिकारी निवृत्ती नंतर पुण्यात स्थायिक आहेत. ब्रिगेडिअर अभय भट Army Institute of Technology मध्ये प्रमुख म्हणून तर कर्नल गजानन काळे एका मोठ्या खाजगी क्षेत्रातील उद्योगाशी संबंधित आहेत. कॅप्टन संजय सावंत २५ वर्षे नौदलात व नंतर १० वर्षे cabinet secretariat मध्ये कार्यरत होते. निवृत्ती नंतर ते बडोदा येथे असतात. नौदलातील दोन अधिकारी, धनंजय देशमुख व जयप्रकाश मिश्रा हे निवृत्तीनंतर अनुक्रमे पुणे व दिल्ली येथे आहेत. कॅप्टन योगेश भिडे यांनी short service commission च्या माध्यमातून सैन्यात पाच वर्षे काम केले. त्यानंतर ते पुण्यात असतात.

कर्नल नंदकुमार
कोरेगावकर - १९७६

कमांडर धनंजय देशमुख
१९७७

लेफ्टनंट जनरल सुदर्शन
हसबनीस - १९७७

८१ च्या तुकडीचे विद्यार्थी कर्नल सतचित हसबनीस IMA द्वारे सैन्यात रुजू झाले. त्यांच्या ३० वर्षांच्या सेवेमध्ये Corps of Army Air Defence मधील सेवेचा देखील समावेश आहे. सध्या ते गार्डन्स अॅकॅडमी द्वारे नवोदितांना लष्करी सेवेसाठी मार्गदर्शन करित आहेत.

कर्नल कोरेगावकर यांच्या गोष्टीच्या निमित्ताने पहिल्या दशकातील प्रबोधिनीच्या प्रशालेतील अधिकाऱ्यांचा हा धावता आढावा! आजही पुणे-निगडी-सोलापूर प्रबोधिनीतील विद्यार्थी व विद्यार्थिनी असे ४० ते ५० अधिकारी विविध पदांवर देशभरात आहेत. ती. आप्पांची प्रेरणा, मेजर बापट यांच्यासारख्यांचे सुरुवातीचे मार्गदर्शन व गजानन काळे यांनी सुरू केलेली परंपरा आजही अभिमानास्पद रीतीने पुढे नेत आहे.

२०१७ साली प्रजासत्ताक दिनी राजपथावरील संचलनाचे नेतृत्व जनरल मनोज नरवणे करतानाचा क्षण आपण सर्वांनी अभिमानाने अनुभवला. डिसेंबर २०२० मध्ये त्यांची नियुक्ती सेनाप्रमुख म्हणून झाली, त्याचवेळी लेफ्टनंट जनरल सुदर्शन हसबनीस (निवृत्त) हे उपसेनाप्रमुख म्हणून कार्यरत होते. एकाचवेळी भारतीय लष्करातील सर्वोच्च पदांवर एकाच प्रशालेचे दोन विद्यार्थी आहेत हा ज्ञान प्रबोधिनीच्या इतिहासातील सुवर्ण क्षणांपैकी एक! प्रशालेच्या १९७६च्या तुकडीचे विद्यार्थी आणि आत्ताचे सेनाप्रमुख जनरल मनोज नरवणे यांचा प्रशालेच्या सुवर्ण महोत्सवा निमित्त झालेला सत्कार सर्वांना आठवत असेलच. त्यावेळी आपल्या प्रतिसादात सेनाप्रमुखांनी म्हटले होते, This Honor you bestowed upon me is not mine alone but of the entire class of the 76 and of all the student of Jnana Prabodhini who have excelled in whichever field they might be. I think this award is recognition of our collective efforts!

ब्रिगेडिअर अभय भट
१९७७

कमांडर जयप्रकाश मिश्रा
१९७८

कॅप्टन योगेशचंद्र भिडे
१९७७

कर्नल सतचित हसबनीस
१९८१

असिधारावत - SPI, औरंगाबाद
इथे NDA मध्ये प्रवेशासाठी
तयारी करणारे २०१९ च्या बॅचचे
प्रबोधिनीतील दोन विद्यार्थी
जनरल नरवणे यांच्या बरोबर